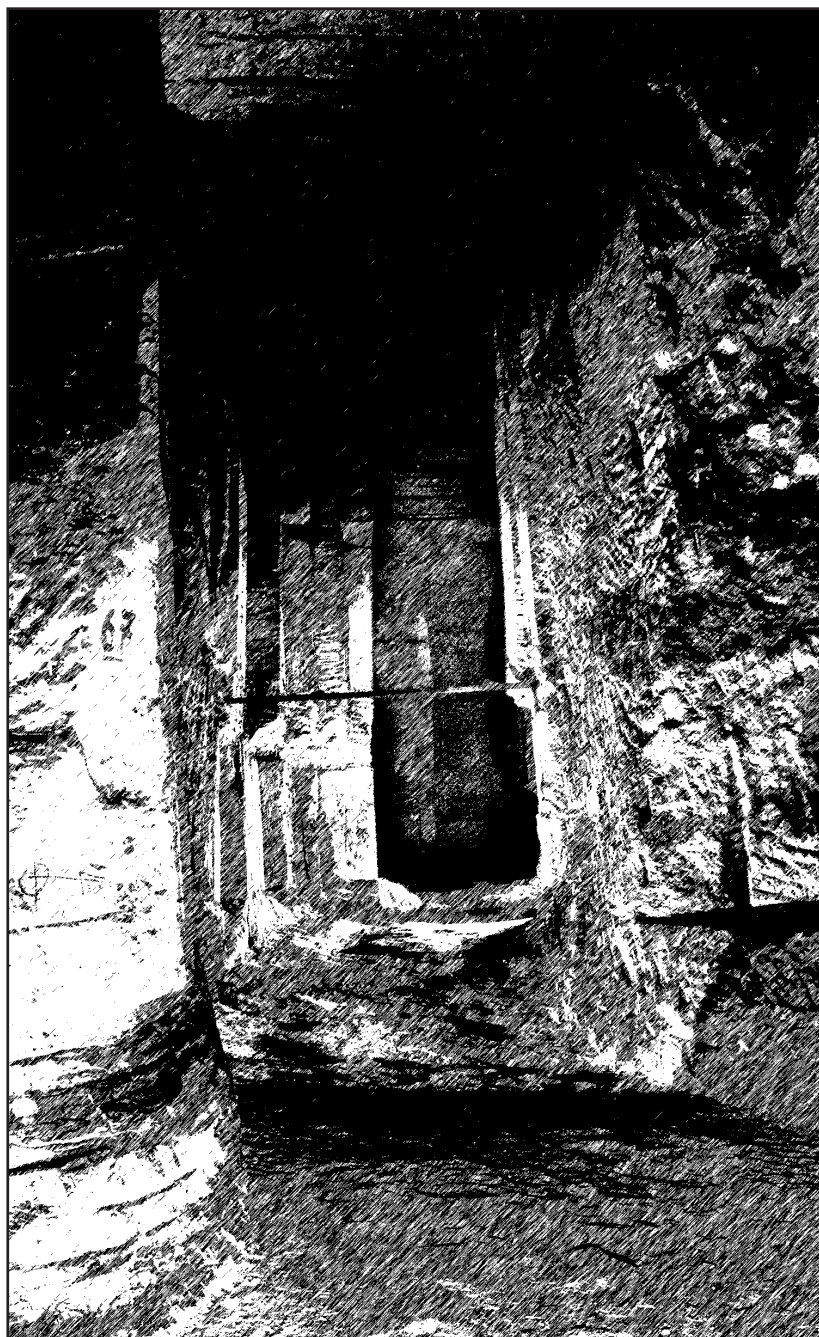

SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik Postbus 2235 6201 HA Maastricht

Het SOK-bestuur:

Rob Heckers	Voorzitter	043-343 81 71	<i>robmac@planet.nl</i>
Rik Bastiaens	Secretaris	00-3212-210 639	<i>rik.bastiaens@pandora.be</i>
Jacquo Silvertant	Bestuurslid	06-526 506 37	<i>silvertant@nutsonline.nl</i>
Ger Beckers	Bestuurslid	043-367 08 57	<i>gerbeckers@home.nl</i>
Peter Jennekens	Bestuurslid	043-364 84 89	<i>p.e.e.jennekens@home.nl</i>

SOK secretariaat adres:

Krukstraat 2, 3770 Val-Meer (Riemst), België , 00-3212-210 639, *rik.bastiaens.@pandora.be*

E-mail SOK:

sok@nhgl.org

De SOK is geassocieerd met "Subterranea Britannica". *www.subbrit.org.uk*

Bestuur Stichting ir D.C. van Schaik:

Joep Orbons	Voorzitter	043 - 361 87 93	<i>j.orbons@xs4all.nl</i>
Wilfred Schoenmakers	Secretaris	043 - 344 07 41	<i>w.schoenmakers@nutsonline.nl</i>
Desirée Schoenmakers	Penningmeester	043 - 321 65 06	<i>d.schoenmakers@wanadoo.nl</i>
Richard Ramakers	Bestuurslid	043 - 407 19 64	

Stichting ir. D.C. van Schaik:

www.vanschaikstichting.nl

Technische Commissie Stichting ir D.C. van Schaik:

Olav Hensing, Mgr. Soudantstraat 5, 6226 GC Maastricht telefoon: 06-557 78 846

Redactie SOK-Mededelingen:

Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne/Riemst, telefoon: 00 - 3212-454 059

E-mail: *tbreuls@skynet.be*

Redactie SOK-Info:

Fons Leunissen, Wijnbesstraat 105, 6543 TL Nijmegen, telefoon: 024 - 378 18 20

E-mail: *sok-info@planet.nl*

De SOK op Internet:

www.sok.nl

SOK-ledenpasjes:

SOK-leden kunnen een SOK-lidmaatschapspasje krijgen dat een jaar geldig is.

De aanvraag moet vergezeld van een pasfoto bij de secretaris worden ingediend.

SOK-Ledenavonden:

SOK-Ledenavonden worden iedere 2^e vrijdag in de maanden januari, maart, mei, september en november gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht.

Aanvang 19.30 uur.

Groeven SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik:

De SOK en Stichting ir. D.C. van Schaik hebben diverse groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve. Informatie in verband met het bezoeken van deze groeven is te vinden op de laatste pagina van deze SOK-Info.

Voorpagina: Ergens in Zonneberg (foto:Rob Heckers)

Nieuwe leden en adreswijzigingen

Aspirant-leden die volwaardig lid zijn geworden

T. Heemskerk, W. Kösters, J. Janssen, R. Coolen en P. Houben

Nieuw aspirant-lid

- Alfons van Impelen, Bemelerweg 320, 6226 NE Maastricht.
telefoon: 043-4073898,
e-mail: valarauko@hotmail.it

Veranderde e-mailadressen

- bureau@nhgl.org wordt: kantoor@nhgl.nl
- r.steverink@nhgl.org wordt: r.steverink@nhgl.nl
- n.huizenga@nhgl.org wordt: n.huizenga@nhgl.nl
- h.heijligers@nhgl.org wordt: h.heijligers@nhgl.nl

Nieuw telefoonnummer

- Jacquo Silvertant: 06-52650637

SOK-aanwas

In december 2005 is Nicolas geboren, de tweede zoon van het SOK- lid Luc Stevens, Avenue N.D. de Fatima 13 te 1082 Berchem-Sainte Agathe (Brussel). Gefeliciteerd Luc!

Programma ledenavond vrijdag 10 maart 2006

Het hoofditem van de avond is een dialezing van Luck Walschot en Ton Breuls met als onderwerp de "Berg van Haesen" te Zichen / Eben-Emael. De groeve werd pas in 1948 voor de winning van steen ontgonnen met behulp van een blokzaagmachine. Zo ontstond een uniek landschap, dat geen gelijkenis kent met de groeven zoals we die kennen van het Mergelland. Aangezien deze groeve nog niet zolang geleden is opgevuld en dus niet meer toegankelijk is, hebben we het hier over een uniek tijdsdocument.

Verder zal Joep Orbons een update geven van het restauratieproject groeve-ingangen; wat is er gedaan de afgelopen maanden en wat gaat er nog gebeuren in de nabije toekomst.

De ledenavond wordt zoals gebruikelijk gehouden in het Natuurhistorisch Museum Maastricht en begint om 19.30 uur Hopelijk tot dan.

Verslag ledenavond 13 januari 2006

ONDANKS, of misschien dankzij, het feit dat de eerste ledenavond van het jaar 2006 op vrijdag de 13e viel, was het een erg druk bezochte ledenavond. Het was zelfs zo druk, dat er snel stoelen moesten worden bijgehaald. Iets dat niet vaak voorkomt. Na een kort welkomstwoord van de voorzitter, nam hij de tijd om enkele activiteiten bekend te maken, die het SOK-bestuur op de agenda heeft staan voor het komende jaar. U zult te zijner tijd hierover kunnen lezen in de SOK-Info. Ook werd er stilgestaan bij het verschijnen van twee groeve-gerelateerde boeken. Hierover kunt u verderop in dit blad meer lezen.

Catharina (aanpassing)

Na deze korte inleiding was de beurt aan onze gastspreker van de avond, Wiel Miseré. Wiel heeft onderzoek gedaan naar de beschermheiligen van de ondergrondse werkers, de heilige ~~Caecilia~~ en de heilige Barbara. Deze presentatie duurde ongeveer een uur en Wiel legde uitgebreid en zéér grondig uit wie zij waren en waarom zij uiteindelijk heilig zijn verklaard en de beschermheiligen van de ondergrondse werkers zijn geworden. Hierbij ging Wiel terug in de geschiedenis en vertelde ons meer over het leven dat deze twee dames hebben gehad eer zij om het leven kwamen. Door de vele afbeeldingen was duidelijk dat Wiel erg grondig te werk was gegaan bij het samenstellen van deze presentatie, die ongeveer een uur duurde.

Na een korte pauze was het de beurt aan Jacquo Silvertant. Na een korte inleiding liet hij enkele korte filmpjes zien. Het eerste was hem ter beschikking gesteld door Will Kösters, dit filmpje ging over het Avergat. Naast oude beelden was er een goede en duidelijke reportage over het blokbreken in het Avergat. Ook werd er kort stilgestaan bij de champignonenteelt. Het tweede filmpje was van de hand van Jac Diederens. Zoals de meesten van ons weten zijn de mergellagen in de Sibbergroeve onderbroken door verticale breukvlakken, waardoor deze mergellagen ten opzichte van elkaar zijn verschoven. De blokbrekers moesten dan ook vaak door deze breuken heen breken, om daarachter hopelijk weer een bruikbare laag tegen te komen. In de groeve zijn vele sporen van dit "zoeken" te vinden en die zijn dan ook op de gevoelige plaat vastgelegd door Jac Diederens. Deze beelden werden deze avond, voorzien van uitleg door Jac, getoond. Hier zou nog heel wat onderzoek naar gedaan kunnen worden. Ook had Jac geluidsopnamen meegenomen van oude blokbreker-interviews. Deze op geluidsband vastgelegde gesprekken van blokbrekers (vaak op hoge leeftijd), waren erg leuk om naar te luisteren. Deze geluidsopnamen werden vergezeld door een diashow van oude prenten.

Er bleek op de valreep nog een derde presentatie te zijn, maar door een communicatiefout was dit niet goed doorgedrongen bij ondergetekende. Het was een verslag van de afscheidsreceptie van Ed de Grood die, zoals de meesten van ons weten, verbonden was aan het Natuurhistorisch

Museum Maastricht en van een wel verdiend pensioen ging genieten. Jan Spee had de receptie op de gevoelige plaat vastgelegd en er een mooi verslag van gemaakt. Iedereen die Jan kent, weet dat dit uiterst grondig was gedaan. Uiteraard bleven de vele wapenfeiten van Ed niet onvermeld.

Helaas dachten velen dat de ledenavond was afgelopen en gingen dus naar huis of naar het museumcafé. Hierdoor hebben verschillende mensen deze presentatie gemist, waarvoor excuses. De ledenavondcoördinator vraagt dan ook met klem om eventuele items voor de ledenavond minimaal twee dagen voor de ledenavond te melden bij de coördinator. Items die "last minute" worden ingediend, kunnen worden geweigerd!

Rob Heckers

SOK-webmaster gezocht

Al een aantal jaren wordt de SOK-website beheerd door een redactie (John Caris en Rik Bastiaens) en daardoor is die site inmiddels uitgegroeid tot een zeer degelijke en mooie informatiebron over de SOK. Helaas heeft John aangegeven dat hij in de nabije toekomst wil stoppen met het beheren van de site. John doet nog een heleboel andere dingen binnen én buiten de SOK en wil zich ook meer met onderzoek en dergelijke gaan bezighouden. Hierdoor heeft hij dus geen tijd meer om zich te verdiepen in al de technische aspecten van het bouwen en beheren van een website. Het bestuur vindt het natuurlijk erg jammer dat John (na ruim drie jaar) wil stoppen, maar begrijpt en respecteert zijn beslissing. Wij zijn altijd zeer tevreden geweest over de website en willen John dan ook heel hartelijk bedanken voor zijn inspanningen.

We zijn nu dus op zoek naar iemand die de taak van John wil overnemen en de website ook nog verder wil gaan uitbouwen. De nieuwe webmaster moet niet alleen de technische kant kunnen verzorgen, maar ook in staat zijn om materiaal te verzamelen dat op de site kan worden geplaatst. Uiteraard krijgt hij daarbij alle hulp van John en het bestuur. Kandidaten kunnen met hun vragen terecht bij SOK-secretaris Rik Bastiaens (rik.bastiaens@pandora.be - telefoon 0032-12-210639).

Onderzoekers gevraagd!

In het weekend van 10 en 11 juni a.s. zal weer het door het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg georganiseerde jaarlijkse studieweekend worden gehouden. Tijdens dat weekend verzamelen zich alle disciplines van het NHGL om van elkaar te leren. Dit jaar zal het studieweekend rond Valkenburg plaatsvinden en dat is dus een uitgelezen kans om dan ook de groeven bij het natuuronderzoek te betrekken. Dus: wie van de SOK-leden heeft belangstelling om op de genoemde zaterdag en/of zondag met een aantal andere leden van het NHGL verschillende

groeven na te lopen. Wij zullen proberen enkele normaliter afgesloten gangenstelsels toegankelijk te maken voor deze speciale gelegenheid. Uiteraard zal er na afloop van dit onderzoek een artikel worden gepubliceerd over de bevindingen. Gegadigden kunnen zich aanmelden bij Joep Orbons, telefoon 043-3618793 of j.orbons@xs4all.nl

Themaboeken Jan Spee nu ook in bibliotheek Natuurhistorisch museum

De meeste SOK-leden weten dat Jan Spee al gedurende vele jaren een uitvoerige documentatie heeft opgebouwd (en nog steeds verder uitbouwt) over allerlei onderwerpen die samenhangen met de mergelgroeves in de beide Limburgen. Een omvangrijke verzameling foto's, kaarten, plattegronden, krantenknipsels, verslagen, systematisch geordend en toegankelijk gemaakt, is op afspraak bij hem thuis te raadplegen. Menig SOK-ker is zijn onderzoek bij Jan Spee begonnen, of heeft zich bij hem georiënteerd over een bepaald onderwerp. De verzameling kan met trots het levenswerk van Jan Spee worden genoemd en is van blijvende en onschatbare waarde voor huidige en toekomstige mensen die in het "berggebeuren" geïnteresseerd zijn. Talloze door hem bewerkte thema's zijn in zijn zogenaamde "Themaboeken" terug te vinden. Een veertigtal van deze prachtige, van foto's en teksten voorzien boekwerken zijn onlangs door Jan overgedragen aan het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Ze zijn daar nu dus in de bibliotheek beschikbaar ter inzage en bestudering. Maar let op: men moet daarvoor echter wel éérs per telefoon een afspraak maken met de directrice van het museum, mevrouw F. Dingemans! (telefoon: 043-3505490 of 043-3505488) Hieronder volgt een nadere toelichting bij het begrip "Themaboek" en vervolgens een opsomming van de titels van de ongeveer veertig boeken.

Wat zijn Themaboeken?

In de Themaboeken wordt één bepaald aspect van het totale berggebeuren, of één onderwerp behorende bij een specifieke groep, plaats, soort, indeling enz. uitvoerig toegelicht. Vanaf 1997 heeft het woord "thema" een nog bredere betekenis gekregen; sinds die tijd zijn in de Themaboeken namelijk ook verslagen opgenomen over exposities, boekpresentaties, reünies en dergelijke. De onderwerpen blijven echter altijd "berggerelateerd". In het nu volgende overzicht zijn de Themaboeken die voltooid zijn en werden overgedragen aan het NHMM aangegeven met (+). De andere titels zijn nog in voorbereiding of in planning (-).

Titels van de Themaboeken

- + Tunnel 1, overzichten van het werk van D.C. van Schaik
- + Tunnel 1, onderdeel beschrijvingen van de aanleg van de tunnel in Noord
- + Tunnel 2, aanleg van de atoomschuilkelder, ontmanteling.

- + Noodlot in de berg 1, dodelijke ongelukken in de groeve
- + Noodlot in de berg 2, bij nieuwe doorbraak, dood in de Heerderberg
- + Noodlot in de berg 3, Roosburgramp - is boek van - geen verdere uitwerking
- + De Nieuwe Ingangen, doorbraken en instortingen, werkmethodes
- + Onder het fort, kaarten, overzichten, beschrijvingen, ook het fort zelf
- + 25 Ateliers, overzicht van een ateliernummering in Ternaaien-Beneden
- + Gebiedsindeling Jentis, uitwerkingen van aantekeningen Jentis in Zuid
- + Afsluiting Scharnderberg, opening en gedeeltelijke inventarisatie
- + Koeleboschgroeve, (2 delen) inventarisatie, vleermuistellers
- + Hillegers Thijsse, verslag Heimans- en Thijsseprijs aan H. Hillegers
- + St. Pietersmuseum, verslag opening op de Lichtenberg, juli 1997
- + Vleermuizen Visé, expositie in België, vleermuizenoverzicht
- Eben Ezer, verslag boekuitreiking aan Garcet, beschrijving van toren
- Oorlog, evacuatie, verslag evacuatie naar de Zonneberg en onderwerpen
- Oorlog "De Scharck", beschrijving nachtmis en onderwerpen
- Religieuze tekens en tekeningen, over Caestert en Zuid
- Heraldische tekens en tekeningen, een overzicht
- Huismerken en merktekens, een overzicht
- Gebiedsindelingen, o.a. Stas, Collette, Jentis e.a.
- Winmethoden en gereedschappen, opschriften blokbrekers, vervoer enz.
- Tellingen, overzichten/foto's van vleermuistellingen en hun bijzonderheden
- Plafondtekens en tekeningen, overzichten en hun betekenis
- Motieven, samenstellingen van kleinere groepen motieven
- Karst, beschrijvingen en veel fotowerk van karstverschijnselen
- ENCI-groeve, uitgebreide fotoseries en krantenartikelen
- Schimmels, foto's van, mogelijke beschrijvingen, uitwerking?
- + Sprekend Duister, expositie overzicht, toelichting over de onderwerpen
- + Hero Turtles, expositie fossielen 1996, ook verslag VVV-reünie 1996
- + Terugkijken en Vooruitzien, expositie verslag september 1998
- + Dinosaurs, deel 1, (twee ringbanden) tentoonstelling Landdieren, 1999
- + Dinosaurs, deel 2, tentoonstelling van de Zeedieren, 1999-2000
- + Mummies als toevalstreffers, expositie juli 2000
- + Mergel, Goud van het Geuldal, expositie, augustus 2000, Valkenburg
- + Herdenking, rector Jos Cremers, verslag januari 2002
- + Bér, de nieuwe Mosasaurus, expositie en opening 'Mosaleum' maart 2002
- + SOK 25 jaar, deel 1, lezing Geologische Vereniging Valkenburg, boekpresentatie: "Mergel Gebroken", Academische Zitting
- + SOK 25 jaar, deel 2, lezing en dia presentatie door Ed de Grood
- + SOK 25 jaar, deel 3, vervolg van de "Academische Zitting", september 2002, inventarisatie-bezoeken aan de Barakkenberg, bezoek/werk-voorlichting blokbreken Sibberberg
- + SOK 25 jaar, deel 4, minicursus "Paleografie" (2 X), ledenavond met lezing

- over vleermuizen, bezoek aan de Lacroixberg (verdwaaldag)
- + SOK 25 jaar, deel 5, tweede bezoek aan de Lacroixberg, vleermuizen enz., afsluiting Jubileumjaar; Nieuwe Groeve 13 september 2003 (13 onderwerpen)
 - + Zwart Zaad, expositie over de Romeinse tijd, lezingen, oktober 2002
 - + Kruip uit je huid, expositie sprookjeswereld voor kinderen 2003
 - + Stage Two '78-'03, expositie over natuurverandering, Rod Summers september 2003
 - + Memonto Mori, expositie over de dood in oude tijden. februari 2004
 - + Vertrek Douwe de Graaf, NHMM, verslag afscheid Douwe Th. de Graaf, maart 2005
 - + Rembrandt vliegjes, kleine expositie in de hal NHMM, over 'De Kluis' april 2005
 - + Vreemde vogels, expositie over vogels (museumbezit) mei/september 2005
 - + Made in Heaven, de Schepping doorgelicht, Els van der Monde, september 2005
 - + Vertrek Ed de Grood, NH Museum, verslag afscheid van Ed de Grood, 9 december 2005

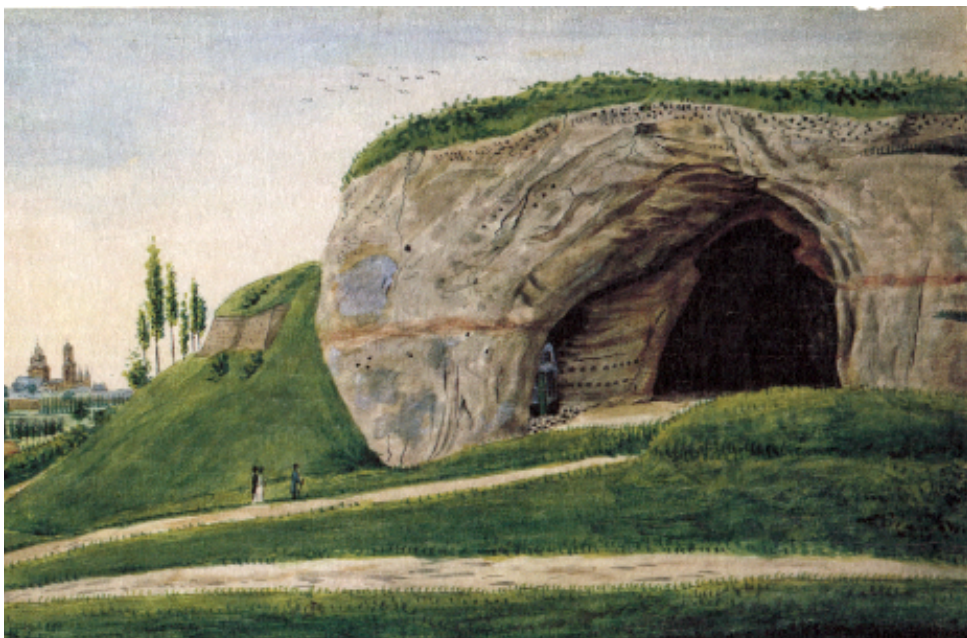
Het documentatiecentrum bij Jan Spee thuis

Vanaf 1996 is een soort standaardisatie toegepast met de volgende kenmerken: Van de negatieven, zwart-wit, en ook in kleur zijn in de fotobakken alle foto's afgedrukt in de maat 10 x 15 centimeter. Iedere foto is voorzien van: negatiefnummer, groevenummer, naam van de groeve, (soms met verdere toevoeging), vaknummer (indien aanwezig) en fotonummer. Met deze vermeldingen is alles te overzien in de verdere uitwerkingen. De foto's in de bakken corresponderen met de betreffende indexboeken. Bij de nieuwe opzet is overvloedig gebruik gemaakt van foto's, naast de reeds bestaande tekeningen. Ook de beschrijvingen zijn veel uitgebreider dan voorheen. Op veel plaatsen zijn collages opgenomen over een bepaald onderwerp. Nu dus ook foto's, zeker van die onderwerpen, die bijna alleen door fotomateriaal kunnen worden uitgebeeld. Zodoende kan ieder afzonderlijk deel van de index gelezen of ingezien worden als een foto-leesboek. Het blijft echter aan te raden, daar waar een serie voorhanden is, eerst deel I te raadplegen, omdat daarin (vooraan) een algemeen overzicht wordt gegeven van de groeve. Ook zijn daar de grotere kaarten ingevoegd. Voor uitgebreidere studie is het noodzakelijk naast de index ook de fotobakken te gebruiken, als men wil doordringen in de geheimen van een bepaalde groeve. En dan zijn er dus ook nog de Themaboeken.

Twee boekentips

Bij de uitgeverij van de KNNV (Koninklijke Vereniging voor Veldbiologie) is de "*Praktijkgids Fossielen*" van Anne Schulp verschenen (ISBN 905011203X). Het boek is onder andere voor 24,95 Euro verkrijgbaar in het Natuurhistorisch Museum Maastricht. De auteur Anne Schulp is als paleontoloog verbonden aan het Natuurhistorisch Museum Maastricht. Hij heeft ruime ervaring in het veld én in het lab in Nederland en ver daarbuiten. Hij werkte mee bij tientallen opgravingen en komt regelmatig bij musea in binnen- en buitenland in het laboratorium "over de vloer", zoals staat te lezen op de omslag van deze uitgave. Het boek behandelt niet alleen het opsporen en uitgraven van fossielen, maar ook de conservering en preparatie van fossielen. De gids geeft een actueel overzicht van de nieuwste methodes en technieken. In het boek zijn ook de nodige handige adressen, websites e.d. van verenigingen en musea in binnen- en buitenland te vinden. Uiteraard is een groot deel van het boek gewijd aan mergelfossielen!

Het tweede boek "*Philippe van Gulpen, chroniqueur met pen en penseel*", is verschenen in de reeks Vierkant Maastricht van de stichting Historische Reeks Maastricht. (Overigens het 40e deel alweer!) het boek is geschreven door Lou Spronck (ISBN 90 5842 0264) en verkrijgbaar voor 24,50 Euro. Philippe van Gulpen (1792-1862) was een kroniekschrijver die naast zijn geschreven kronieken ook met pen en penseel erop uittrok om alles vast te leggen op papier. Ondanks dat hij vaak zichtbaar moeite had met het

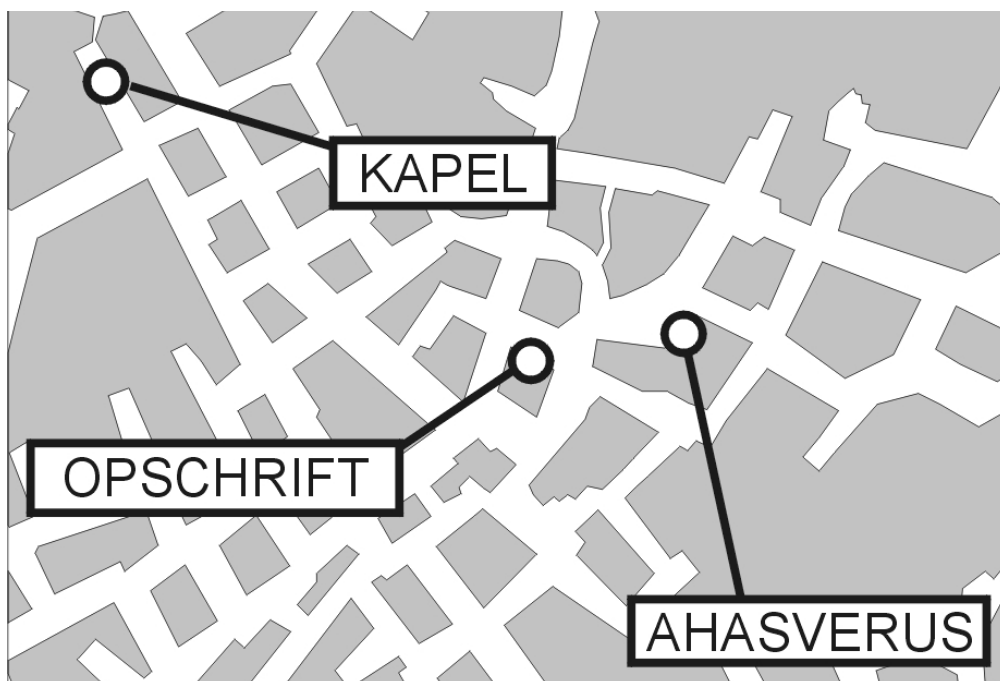

perspectief, zijn zijn schilderijen zeer nauwkeurig. In dit boek, dat bijna geheel uit afbeeldingen bestaat, staan zo'n twintigtal afbeeldingen die interessant zijn voor ons berglopers. Op deze afbeeldingen zijn vaak al lang verdwenen ingangen en dergelijke te zien. Philippe heeft overigens verschillende malen de Zonneberg bezocht en er op een viertal plaatsen zijn naam achtergelaten.

Rob Heckers

"Blokbrekersgebed"

In het kader van het vijftienvijftig jarige jubileum van de SOK werden een aantal uitstekende activiteiten op touw gezet voor de leden. Zo werden er in samenwerking met het Rijksarchief Limburg een tweetal bijeenkomsten georganiseerd om de beginselen van de paleografie te leren. In december 2003 konden SOK-leden dan ook onder leiding van Jacques van Rensch, waarnemend rijksarchivaris van het Rijksarchief in Limburg, pogen oude teksten te transcriberen. In SOK-Info nummer 101 was er daartoe al een oproep geplaatst om foto's van oude opschriften mee te nemen, die als studiemateriaal zouden kunnen dienen bij deze cursus. Eén van de deelnemers, de helaas op april 2004 overleden Ad Lagas, zag zijn kans om een opschrift dat hem al lange tijd intrigeerde eindelijk te (laten) ontcijferen. Het betrof een zeventiende- eeuwse tekst die niet ver van de ingang in het Zonnebergstelsel staat. Op het bijgevoegde kaartje is de

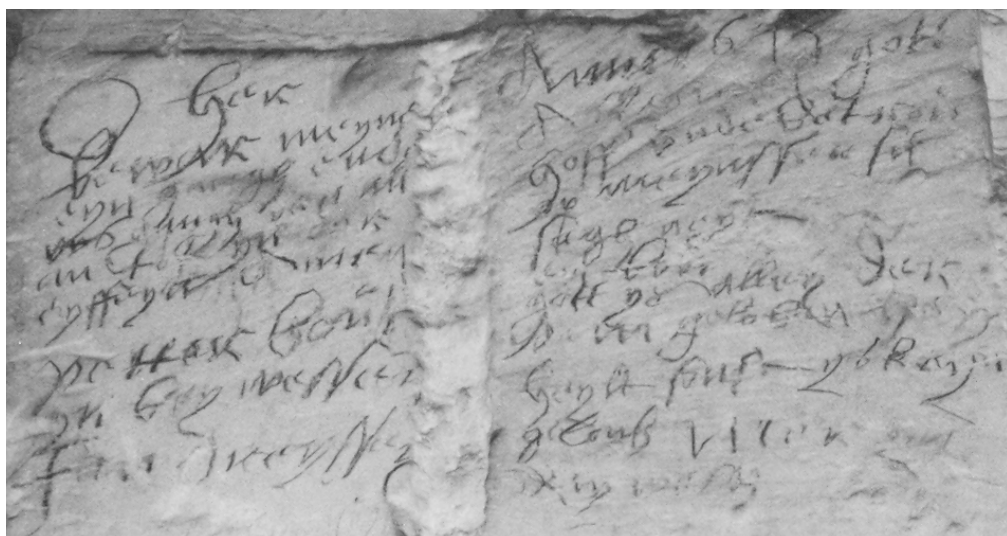

exacte lokatie van het opschrift aangegeven. Het staat op circa vijf meter hoogte en is alleen daarom al moeilijk leesbaar. Ad had staande op een hoge uitschuifladder een aantal goede foto's gemaakt van de betreffende tekst, die vervolgens door Ger Goessens digitaal bewerkt zijn waardoor het geheel beter leesbaar werd. Op bijgaande foto is een scan van een onbewerkte -analoge- foto weergegeven.

De wand waarop het met houtskool aangebrachte opschrift staat, is enigszins donker door het stof der eeuwen en het handschrift is het best te kwalificeren als "hanepoten". Al met al waren de condities voor het transcriberen dus niet zo best, maar desondanks kon de heer Van Rensch er een zinnige tekst uit reconstrueren. Hetgeen op het eerste gezicht één tekst lijkt te zijn, bleken echter twee verschillende teksten, gescheiden door sporen van het blokbreken. De beide teksten lijken door één persoon op de wand geschreven en het onregelmatige handschrift verraadt dat de man beslist géén geoefend schrijver was. Hier volgt het resultaat van de transcriptie:

O her
Bewar meynen
eyngangh ende
uytgangh van nu
an tot yn alle
eywey(heid) amen
Petter Bout
Ik hey wessen
Jan Dreyssen

Anno 1617
Alleyn op gott
gaff ende betrou
op meynssen sin
sage neyt
ende voor
gott ys alley der
darin gelegen hem
heyst sonst ys keyn
geluck

Wie de linker tekst leest, zal geneigd zijn te denken dat hier iemand, een blokbreker wellicht, een persoonlijk gebed op de wand noteerde. Een soort "blokbrekersgebed", waarin de hoop om veilig buiten te komen tot uitdrukking komt. Dit was tot voor kort de algemeen geaccepteerde uitleg. Niets is echter minder waar! Onlangs ontdekte ik namelijk het volgende: de linker tekst is afkomstig uit de Bijbel en om precies te zijn psalm 121: 8. "De Here zal uw uitgang en uw ingang bewaren van nu aan tot in eeuwigheid". Het gaat hier dus niet om de in- of uitgang van de Sint Pietersberg, maar waar gaat het dan wel over? Een andere vertaling van dezelfde psalm zegt het volgende: "Hij waakt over je gaan en je komen, van nu tot in eeuwigheid". Dit klinkt al meer naar gewone mensentaal, maar wat betekent het? Zoekend naar een interpretatie van deze tekst kwam ik in de kanttekeningen van de Statenvertaling het volgende tegen: "Dat is, Hij zal u behoeden in al uwen handel, in al uw doen en laten". De zegswijze "uw uitgang en uw ingang bewaren" was destijds een niet ongebruikelijke uitdrukking. Een tijdgenoot vertaalde het desondanks als volgt: "geen quaedt kan u gebeuren van nu tot aen uw endt". Er was blijkbaar toen al behoefte aan duidelijke taal!

De Nationale Synode van Dordrecht, waar het initiatief voor de Statenbijbel tot stand kwam, vond plaats in de jaren 1618 en 1619, dus één jaar na de datum van het opschrift. Gefinancierd door de Staten-Generaal kwam de eerste "officiële" Nederlandstalige Bijbel in 1637 gereed. De psalm die in Zonneberg op de muur staat is dus afkomstig uit één van de vele "niet-officiële" Nederlandstalige vertalingen van daarvoor. De Rooms Katholieke kerk maakte uitsluitend gebruik van de zogenaamde "Vulgaat", een geheel Latijnse bijbel. Desondanks waren er toch ook Nederlandse vertalingen van de Vulgaat in omloop. Het is dus niet te zeggen uit welke vertaling deze psalm afkomstig is en daarom kunnen wij niet vaststellen of Petter en Jan protestanten waren of niet. Dit is zeer spijtig, want in 1617 was Maastricht in Spaanse handen en dus katholiek. Andersdenkenden konden in die tijd op weinig sympathie rekenen. Zou er hier dus sprake kunnen zijn van een heimelijke protestante geloofsuiting in de veilige mergelgroeve buiten het bereik van de katholieke machthebbers?

Zoals u ziet is het zeer verleidelijk hierover te speculeren, maar het blijft moeilijk om met zekerheid iets zinnigs te zeggen over de betekenis van dit opschrift of over de makers. Door het ontbreken van feitenmateriaal is de verleiding groot een betekenis aan een dergelijk opschrift toe te dichten. Het gevaar dat er dan steeds op de loer ligt, is de neiging iets te zien dat er feitelijk niet is. De wens is dan de vader van de gedachte.

Tot zover de linker tekst. De rechter tekst heeft, voor zover ik kon achterhalen, geen directe relatie met de Bijbel. Hij moet ongeveer als volgt gelezen worden: "Vertrouw op God alleen en niet op hetgeen mensen zeggen. In God alleen is het geluk gelegen".

Het weinige dat wij dus met enige zekerheid over het opschrift kunnen zeggen is dat Petter Bout en Jan Dreyssen gelovige mensen moeten zijn geweest. Zij kenden de Bijbel, of in elk geval delen daarvan. Naast het citeren van de Bijbel gaven zij ook blijk van hun vrome levenswandel, door een min of meer persoonlijke vermaning aan de lezers van het opschrift. Verder weten wij nu dus dat het hier niet om een oud "blokbrekersgebed" gaat, zoals vaak verondersteld werd.

Transcriptie de heer Van Rensch, foto Ad Lagas, kaartje door ondergetekende.

John Caris

Gezocht!

Wie kan mij helpen aan de december 2003 editie en de oktober 2005 editie van het Natuurhistorisch Maandblad? Een kopie van de beide bladen is ook welkom!

Erik Lamkin. Tongerseweg 318, 6215 AC Maastricht, telefoon: 043- 3479823, gsm: 06- 50 66 39 36 of e-mail: troglophile@planet.nl

Knabbehoup nr. 4: Een snippertje Studebaker

In november 2004 nam ik deel aan een tweedaags congres te Laon in Frankrijk. De derde dag werd voor de achterblijvers een excursie georganiseerd naar een bijzondere groeve in de buurt van de bij velen bekende "Chemin des Dames". Dat is een beroemde frontlinie uit W.O. I tussen Laon en Soissons, met in de omgeving tientallen groeven, die de diverse legers gebruikten voor velerlei doeleinden. Het bijzondere aan de geheimzinnige groeve, die nu beheerd wordt door een plaatselijke SOK, is dat ze alleen toegankelijk is via een smalle en vooral extreem degelijk afgesloten schacht, die goed verborgen ligt in een talud. Het is een enorme grote groeve van tientallen hectaren groot en ze telt twee verdiepingen. Na W.O. I zijn de officiële ingangen letterlijk verdwenen onder het sterk veranderd landschap. Daarnaast is een klein deel van de groeve, waar de ingangen zich vermoedelijk bevonden hebben, niet of nauwelijks meer toegankelijk.

Onze Franse collega-SOK-kers hebben een waar authentiek museum ontdekt, want álles, maar dan ook letterlijk álles is er achtergebleven, zonder dat die zaken daarna nog ooit beroerd werden. Vooral van het Amerikaanse leger, dat het laatst gebruik gemaakt heeft van de groeve liggen er ontelbare stukken persoonlijke uitrusting verzameld langs de beide kanten van de gangen. Ook tientallen carbidlampen! Bij het zien daarvan, kwam de schrijver dezes in behoorlijke gewetensnood, maar het engeltje op de rechterschouder won het tenslotte toch van het duiveltje op de linkerschouder.

Mijn oog viel herhaaldelijk op snippers kranten en ander drukwerk, dat her en der, vooral in hoekjes, was te vinden. De verklaring hiervoor was

volgens mijn gidsen eenvoudig: die hoekjes werden gebruikt als latrine en de functie van de stukjes papier lijkt me dus duidelijk. Met uitdrukkelijk toestemming van mijn Franse collega's mocht ik één (willekeurig) snippertje als kostbaar souvenir meenemen. Letterlijk een "snippertje" van maar 5,5 bij 4 centimeter! Heel voorzichtig heb ik het vochtige en broze stukje ter plaatse in mijn agenda opgeborgen en thuis gekomen liet ik het enkele maanden tussen twee bierviltjes (!) drogen.

Het papiertje blijkt een fragmentje van een Amerikaanse krant uit 1917 of 1918 te zijn (daarna zijn de Amerikanen immers weer teruggegaan) en het is een stukje uit wat we tegenwoordig de "mini-advertenties" noemen. Een gedeelte is nog redelijk te reconstrueren en betreft het aanbod van een tweedehands auto, een legendarische Studebaker:

.....1916 Studebaker.....three passenger com-(plete with ex)tra tire and in (good con)dition Price \$ 450...(Wi)lliam B. Luby, Wall(inford. Conn.)

De stippellijn geeft het verdwenen deel van de snippet aan, tussen haakjes de waarschijnlijke tekst, afgeleid uit de rest van de advertentie. De plaatsnaam kon ik herleiden uit de erboven staande advertentie, waarin een "REO FOUR- &.in first class & &with extra & &.complete \$ 500. Wil- & &.Wallingford. Conn." aangeboden wordt. Volgens een verzamelaar van alles wat los en vast zit (dat kan dus alleen maar Peter Jennekens zijn) was een "REO" een auto van het merk Ransom Eli Olds, een fabrikant die in 1904 in Michigan is begonnen.

Een stukje Amerikaanse krant, de bibs afgeveegd in een Franse groeve tijdens de oorlog tegen de Duitsers, beland op een Belgisch bureau, uiteindelijk vertaald in de Nederlandse SOK-Info.

Overigens, wat zou die Studebaker nu waard zijn?

Ton Breuls, Peter Jennekens, John Hageman

Werkdag Van Schaïkstichting in de Roothergroeve

Op zaterdag 22 april aanstaande zal in de Roothergroeve de eerste VSS - werkdag van 2006 plaatsvinden. In die groeve zijn vlakbij de ingang een gevaarlijke aardpijp ondersteund en de poort verbeterd door het IKL. Toch liggen daar nog een aantal werkzaamheden te wachten, die nog beslist nodig zijn en daar willen wij met een ploeg enthousiaste groevemensen mee aan de slag. Daarom dus deze uitnodiging: wie wil op zaterdag 22 april meedoen met de volgende werkzaamheden, we beginnen om 10 uur 's ochtends:

- Hellingbaan bij de versteviging maken
- Reliëfletters buiten de ingang herstellen
- Groeve opruimen (er is weinig troep)
- Eerste gang links deels uitgraven en een trap naar het hoger gelegen gedeelte maken
- Eerste gang rechts gedeeltelijk uitgraven als wachtlokaal
- Egaliseren ingangstunnel
- Er ligt nog wat asbest, dat zal ingepakt en afgevoerd worden

We zouden deze klussen met 20-25 personen kunnen doen, dus s.v.p. aanmelden! Dat kan bij de beheerder John Hageman of bij Joep Orbons of via ons e-mailadres: info@vanschaikstichting.nl. Uiteraard zal de Van Schaikstichting voor een goede lunch zorgen! Voor meer informatie zie de website van de Van Schaikstichting: www.vanschaikstichting.nl bij het kopje "Komende activiteiten".

Joep Orbons

Diverse interessante items voor verzamelaars aangeboden

Jan Paul van der Pas heeft onlangs zijn enorme verzameling "opgeschoond" en wil wat zaken afstoten:

- Drie compactcassettes (1981, 1987, 1989) van I. Ahlen met vleermuizengeluiden, met de bat-detector opgenomen. Met lijsten van de vleermuizen en wat informatie over de bat-detector.
- Een partij van zo'n 300 dia's (24 x 36), zeker de helft van de Jezuïetenberg (1970-1980). Goede kwaliteit!
- Verder nog zo'n 30 dia's van de ENCI-groeve (luchtopnamen!), deels van rond 1995.

Gegadigden kunnen contact opnemen met J.P. van der Pas, Vauwerhofweg 3, 6333 CB Schimmert, telefoon: 045-4041600, e-mail: jpvanderpas@hetnet.nl

Voorjaarswandeling IVN

Alvast noteren in de agenda's: op zondagmiddag 9 april gaat de afdeling Maastricht van het IVN een voorjaarswandeling maken door het Savelsbos, om daar de voorjaarsflora te bewonderen. Zij vertrekken om 14.00 uur vanuit scholengemeenschap Porta Mosana aan de Oude Molenweg te Heer - Maastricht. Tijdens hun wandeling bezoeken zij ook

het terrein van Huize St. Jozeph, waar de IVN-leden onder begeleiding van mensen van de Stichting ir. D.C. van Schaik en de Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven een kijkje kunnen gaan nemen in de Nieuwe Groeve.

Bij dezen nodigen we de SOK-leden nadrukkelijk uit om ook aan deze voorjaarswandeling mee te doen; enerzijds om van de IVN-leden kennis over de flora en de fauna op te doen en anderzijds om de IVN-leden de schoonheid van het onderaardse landschappen te tonen. Het zal dus beslist wederzijds een leerzame middag worden! Voor meer informatie, zie de website van de Van Schaikstichting.

Ger Beckers/Joep Orbons

Nieuwe dvd over Gemeentegrot

Op zondag 26 maart aanstaande om 14.00 uur presenteren Jacquo Silvertant en Jac Diederer hun nieuwe dvd over de Gemeentegrot en het negentiende- eeuwse Valkenburg in Wijnrestaurant De "rijke" Jansen aan de Jan Deckerstraat te Valkenburg (het voormalige Casino Hotel). SOK-leden zijn van harte welkom om deze presentatie bij te wonen. Wel graag even aanmelden bij Jacquo op silvertant@nutsonline.nl of even een belletje naar 06-52650637. De dvd en een cd met blokbreker-interviews is die middag daar ook te koop voor 17,50 Euro. Wanneer vooraf wordt ingetekend op een exemplaar via bovenstaand mailadres, bedraagt de prijs tot 26 maart 15,- Euro.

Jacquo Slivertant

MEET THE UNDERGROUND PRESS

Het verval van een Romeinse tempel *NRC-Handelsblad* van 21 december 2005): Het door architect Pierre Cuypers ontworpen tempeltje, een exacte kopie uit 1910 van de ingang van de Damasus-catacombe bij de **KATAKOMBEN** in Valkenburg, is na een lange tijd van verval, mede onder regie van Joep **ORBONS**, onderwerp van restauratie. Een artikel met zeer professionele foto's!

Veilig opgeborgen in Maastricht (*Dagblad de Limburger* van 30 december 2005): Een paginagroot artikel over het Rembrandtjaar met een apart katern over de Kluis in **NOORD**. Verwacht overigens geen spektakel. Het is een donker hok, met dikke muren en immense kluisdeuren ervoor. De harde zwoegers, die de Kluis grondig en vakkundig hebben gerestaureerd, hebben ongetwijfeld een heel andere beschrijving voor ogen!

Kerkenpad (DdL van 30 december 2005): Het is reeds beschreven in deze rubriek in vorige SOK-Info's, maar het moet gezegd worden dat er veel aandacht voor is in de media. Nu met een prachtige grote foto van de ondergrondse schuilkerk in de **GEULHEMERGROEVE**.

Kerstgrot (DdL van 31 december 2005): Even terugkomende op de Kerstmarkten in Valkenburg: de **FLUWEELENGROT** heeft tijdens de kerstmarkt maar liefst 121.500 bezoekers getrokken! Over 33 dagen, dat de groeve open was, kwamen er gemiddeld 3681 mensen. Dat is zo'n 400 per uur. Het oude record uit 2000 met 118.000 bezoekers is hiermee gebroken.

Met Piwy verdwijnt de blue van Eben Emael (DdL van 31 december 2005) en **Ik luisterde naar de steen** (Het Belang van Limburg van 9 januari 2006): Niet direct een onderwerp over groeven, maar over vuursteenmijnen, waar de vuursteen decennia lang werd gedolven voor het kappen van de bleu (en niet het Engelse blue) van Eben Emael. De harde vlezers werden door vuursteenkappers met hamerslagen bewerkt tot zeskantige ovenstenen, als binnenbekleding van maaltrommels in de keramische industrie. Meer recent kwam het basismateriaal uit de open groeve Romont van de CBR. Maar sinds de dood van Robert **GARCET** in 2001 kwam de klad in de export en zo stopt de laatste vuursteenkapper Piwy (Patrick Dupont) van Eben Emael; Je suis l'homme de pierre.

Voor een laatste keer met Wiel de berg in (DdL van 2 januari 2006): Na zeventien jaar als gids rondleidingen verzorgd te hebben in de **FLUWEELENGROT** stopt de 73-jarige Wiel **ODEKERKEN**. Hij was zijn hele leven al heel nauw verbonden met de groeve; hij werd zelfs geboren in het huisje waar nu de entreekaartjes verkocht worden! Maar hij mag de sleutels behouden, want hij is een echte bergloper, die graag in zijn eentje door de groeve zwerft.

Limburg(s) troef op culinaire thema-avond (Heuvelland Aktueel van 18 januari 2006): Na kerstmarkten, sylvestermarkten (flop) en kerkenpaden worden de gasten nu gelokt naar La Caverne de Geulhem, voor de echte liefhebber nog steeds de **STUDENTENGROEVE**, waar men kan aanschuiven aan een welgevulde dis met Limburgse streekgerechten.

Grootste Romeinse villacomplex (DdL van 19 januari 2006): Met 8,4 hectare is het villacomplex Onderste Herkenberg te Meerssen het grootste in zijn soort in Nederland. Vlak erbij werden in de 19e eeuw, tijdens de aanleg van het spoor Maastricht-Aken kalksteengroeven ontdekt. Er waren toen verzakkingen en één van die gaten werd met maar liefst 60 treinwagons kiezels gevuld. Waarschijnlijk waren de groeven van de **HERKENBERG** zeer oude putten, maar het is allerminst zeker dat ze van Romeinse oorsprong waren.

Verzorgingsproducten met mergel van Thermae 2000 (*DdL-Maastricht*) en **De Limburgse mergel is een weldaad voor de huid** (*DdL-Heuvelland van 21 januari 2006*): Mergel als bouwsteen, als grondstof voor (on)gebluste kalk, cement, glas, kunstmest, schuurmiddel, enzovoort. We kennen het allemaal. Minder bekend is dat mergel ook een vochtmaat is en gelijk staat met twee pinten!! Eén pint is vijf tot zes deciliter. En nu dan eindelijk de langverwachte verzorgingsproducten, als bodylotion en douchescrub op basis van thermaal water én mergel. Of de vraag naar deze heilzame middelen zo groot zal zijn, dat er nieuwe ondergrondse groeven voor de winning van de grondstof zullen ontstaan, moeten we nog even afwachten. Beste 180 SOK-kers, uw lijstje voor vader- en moederdag is reeds gemaakt!

Historie van Gemeentegrot op een dvd (*DdL en Heuvelland van 24/25 januari 2006*) en: Al eerder verscheen het boek Vreigele bie de Bök van Jacquo **SILVERTANT**, waarin de Valkenburgse perikelen rondom het toeristisch exploiteren van de **GEMEENTEGROT** in vroegere jaren werden beschreven. Jacquo brengt nu een dvd uit over blokbrekers, afgunst, toeristen en gevreiged, die te bestellen is op het bekende adres.

Geulhemerweg: honderd jaar spraakmakend (*DdL van 26 januari 2006*): Een weg, die 100 jaar oud is en (oud)bewoners, die voor dit feit bij elkaar komen. Er kan maar één persoon het initiatief genomen hebben over het jubileum van de enige weg in Nederland, die is uitgezaagd in mergel én bekend is van zijn beroemde grotwoningen: Frans **BERGSTEYN**. Een leuke anekdote: De vader van Frans had in 1927 een motor. Een Indian Power Plus. Net als de kasteelheer, meneer Zuidenhout. Op de Geulhemerweg kwamen ze elkaar tegen. Hopla, allebei zaten ze in het gips. Rangen en standen hebben nooit bestaan op de Geulhemerweg!

Ondermijnde Kerkstraat wordt heringericht (*HBvL van 26 januari 2006*): door de broze groeven van de **PITJESBERG** zakte het wegdek regelmatig. Bij de uitvoering van de werkzaamheden, waarbij ook de nieuwe riolering wordt aangelegd, zal daar in bijzonder rekening mee moeten worden gehouden.

Met dank aan de trouwe correspondenten Nini van Bergen, Philippe Duchateau, Johan Janssen, Jacques Maes en Aldo Voûte.

Voor knipsels, kopieën en uittreksels kunt u altijd terecht op het bekende adres: Ton Breuls, Bovenstraat 28, B 3770 Kanne-Riemst. Telefoon/fax 012-454059. E-mail: tbreuls@skynet.be

Deadline volgend nummer

De deadline voor SOK- Info 120 (editie mei 2006) is gesteld op 10 april.

Niet vergeten!

Vrijdag 10 maart 2006 ledenavond

in het

Natuurhistorisch Museum Maastricht

Aanvang 19.30 uur!

Groeven in beheer bij de SOK danwel de stichting Ir. D.C. van Schaik:

Bovengenoemde organisaties hebben een aantal groeven in beheer of een collectieve vergunning voor een groeve.

Voor het bezoeken van deze groeven moet U contact opnemen met de beheerder:

Bij inbraak in één van deze groeven:

Bij constatering van inbraak en of vernielingen aan een van de groeven dit direct melden, liefst dezelfde dag nog.

Melden van vernielingen bij onderstaande personen. Als de eerste niet bereikbaar is, dan de volgende op de lijst.

1e Groevebeheerder van die groeve. Voor namen en telefoonnummers, zie hieronder.

2^e Olav Hensing, Technische Commissie: 06 - 557 78 846.

3^e Ieder bestuurslid van de Van Schaikstichting of de SOK. Voor namen en telefoonnummers, zie pagina 2.

De SOK en de Van Schaikstichting stellen zich ten doel dat de afsluiting van de groeve binnen 24 uur hersteld is.

Voor meer informatie: www.vanschaikstichting.nl

Groeve:	Beheerder:	Telefoon:
Apostelgroeve	Ton Breuls	00-3212 45 40 59
Fallenberggroeve (niet toegankelijk)	Pim Houben	043-433 75 36
Flesschenberg	Jan Laumen	043-364 18 03
Gewandgroeven	Hub Geurts	043-601 24 16
Heerderberg (niet toegankelijk)	Henk Ramakers	043-407 19 64
Heideberggroeve	Hub Geurts	043-601 24 16
Houbenbergske	Marc Koch	043-486 22 01
Groeve de Keel	Luc Walschot	00-3212 44 13 50
Keldertjes Slavante	Wil Ramaekers	043-364 52 39
Koeleboschgroeve	Ed de Grood	00-3243 81 13 73
Nieuwe groeve	Han Bochman	043-601 01 58
Roothergroeve	John Hageman	043-364 54 19
Scharnderberg	John Knubben	043-361 12 27
Scheuldergroeve	Peter Jennekens	043-364 84 89
Theunisgroeve	Giel Bindels	043-347 25 60

De Sint-Pietersberg:

De Sint-Pietersberg wordt beheerd door de Vereniging Natuurmonumenten. De SOK heeft een collectieve onderzoeksvergunning voor de Zonneberg en het Noordelijk Gangenstelsel. Onderzoeksaanvragen moeten ingediend worden bij het secretariaat van de SOK. Toezichthouder van de beide groeven is Harm Hovens, Bergerstraat 163, 6226 BC Maastricht, telefoon: 06-558 25 192.

De S.O.K.-Info
is een uitgave van de
Studiegroep Onderaardse Kalksteengroeven,
Natuurhistorisch Genootschap Limburg.